

DONE TOMAS EGUNA

DONE Tomas eguna osoro alaitasun aundiyan jaitua izan da aurten, Euskaldun Fedea lagundi, eta Euskal itz jostaldien batzarrearen aldetik.

Goiz goizetik igartzen zan Donosti eder besterik ez bezelako uri ontan, poztasun biyotzetikako gaiñ gañekua, uda berriyan choriyak kabigintzan bañon ere aundiyagua.

Erritar, eta gañera oneratu ziran erri chikitar auzo, erriko eta baserritarrak, barrundatu zutenian zerbait gauza berriren bat gertatzen zala, egun, mutiko eta nesta koskorrak alaitzen dituen ontan, pizkortu ziran osoro, eta jarri ziran, aurrak jai egun batian oñetako berriyak jazten dituztenian bañon poz aundiyaguaren mendian.

Nola ez: ¿baldiñ egun ontan ikusi bear bazuten, oraindaño iñon, iñork ikusi gabeko jai aldiya?

Non ikusi dan, ¿esango aldit norbaitek, euskal jai jatorragorik, Donostiyan Done Tomas arratsaldean aurten ikusi dan baño? Etzait iruditzen, zergatik gure aurrekuak ere goyuan ez daukaten jai aldiya izan da, chistulariyan gai neurtzera erakartzeakin.

Beiñ baño geyagotan aipatu detan egunean, chistulariyan aurretik biderakusle zijuan gizon bizar churi belch dun bat, uri ontako jauregi apain, eta ederren ondeki lurrean jayo, azi, eta bizi dana, eta Marzelino Soroa jaunaren jostiruditar ikasle zintzo Toribio Alzaga jauna.

Au irichi zanerako chakurchuloko aurrera chistulariyan atzetik zitubela euskal doñu zar ederrak joaz, agertu zan poz lerdia zeriyoala karrika nagusiko mugan, euskal gauza zarren agerdari gain gañeko Adrian Loyarte jauna, zirudiyelarik biyotzaren aginde atsegintzuz, zebillela dantzaz, garte zoro bat oi dan bezela.

Erri barrenago berriz jostirudiko atean, ikusi genituben, Joakin Muñoz Baroja, eta Migel Salaberria, Euskal itz jostaldien Batzar jaunak, arrera onbat egin nayeiz chistulariyan sai zeudenak.

Bide guztiyan etzan beste galdeerarik aditzen. ¿Nori bururatu zayo aurtan, jai aldi eder au ezkeintzia Done Tomas-i? Onen erantzuerara dago Donostiyako Euskal itz jostaldien Batzarrean, eta Euskaldun Fedearenian; oek dira Ama Euskera ongiyena jaitzen dutenak; baldiñ egun ortan begira egon baziran, Manterola, Arzak, Otaegi, Artola Ramon, Arrese Beitia, eta beste gure aurreko aita maite geyago, esango zuten; *seme onak badizkiagu, eta egon gintezkek ezeren kezka gabe.*

Donosti zarraren izenakiñ ezagutzen degun ayekako karrika guztiyak bete ziran jendez, Done Tomas arratsaldeko iru t'erdietan, chistulariyan igarotze atsegingarriya ikusteko asmoan; eta, ¿iñork ikusi ote du ainbesterañoko poz arpegirik agertzen, euskal zale artekorik iñor, beste edozer jai aldirekin?

Nik uste det, ez nezakiela utsegiñ ezetz esanarekin.

Erri chikitar guztiyak Donostiratu ziran egun ortan, euskal jayaren usaira, euliya gozotarutzen dan bezela.

Au guztiya orla dalarik, euskal jai bikañ onen egilliai, zori on luza-zarokuak oparik, guazen polliki polliki, antzokidaren jai aldira.

Antzokiko atariyan zeguen Euskaldun Fedea, Euskal itz jostaldien Batzarrea-ren zai, apaizak elizan beren apezpikuari egiten diyoten ongetorriya bañon aundiyagua egiteko; bada eskumazteakin (1) sendoki, ro korapillo gogorrez lotuak arki dira elkarri gaur, Euskaldun Fedea-eta Euskal itz jostaldien Batzarrea.

Antzokiko jai aldiyak asiya izan zuben, arratsaldeko iru t'erdietan, arrabetariyan oskintzarekin; eskuta zapiya goratzeakin bat, agertu zan iruditegiyan, Felipe Kasal, *Aritzaren zumo guzua*, izentzat daramakiyan jostirudiaren gayak ezagutzera emanik, Prašku artzayaren antzera guztiz maisutasun aundiyan.

Oni agertu zitzayon urrena, Domingo Andonegi, Migel Martiñ-en antzera, berekin batera zerakarkiyela Ramon Gelbenzu (*Pello*); irurak jardun ziran elkar izketan chit mallaz goiturik, beren bizi guztiyan ontan sayatzen diranak beziñ ongi. Eta, ¿non usten det, edo norako, Ramon Echebeste, Martiñ-en irudiyan sayo batzarrarekin aiñ malla goitsuan jardun zana? Aurtengo sayua ona egindu, eta opa diyozkat chalo ugari eta garai onekuak. Jostirudiagatik, ez nerake ezer esan, zer-

(1) Esposas.

gatik dan nerea; eta nik egindako gauza guztiyak badakit gai urriyeta-kuak dirala; badakit ere, antzokiyan izan ziranak barkatuko diratela, ikusirik nigan, euskaraganako borondatia bakarrik. Ortik aurrera ¿zer eska lezayoke bizar epalle šarpachu bati?

Orain, ¿zer dator? Ai bai, bai; chistulariyan bilkidan Batzar jauntzat aukeraz izendatuak aurkestu ziran iruditegiyan, Miguel Salaberria, Toribio Alzaga jaunak, au goarpelari, eta lenengoa Euskal itz jostaldiaren Batzar-buru ordekoa, eta Adrian Loyarte jauna, bilguma ontako Batzar jauna.

Oekin batian eseri ziran chistulariyan gai neurketako epaia eman zezen, Luis ZapiRAIN jauna Artzai onaren elizako acholari edo organista, Telleria jauna, chistulariyan doñu egintzari lenengo sariya aurtengo indar neurtzan irabazi duben Ondarrabiko acholariya, Jose Antonio Jauregi eta Santos Uranga jaunak, Errentegiko eta Pasai Anchoko chistulari askotan sarituak izan diranak.

Indar neurtze ontarako aurkestu ziran antzokiko iruditegiyan, Zumayako, Zumarragako, Billafranka-ko eta Billabonako chistulariayak, guztiyak egiñik chit jardun aldi gaiñ gañekua, eta sariyak eman zitzaizten, Zumayakua-ri lenengua, bigarrena, Zumarragakua-ri, eta aldeera bana Billafrankako eta Billabonakoari, irabazirik gañera jendea-kiko chalo aundiyak. Aurrera mutillak gerora ere, bidez erdiyan gelditu gabe.

Ondorengo ager aldiya egin zuten iruditegira, Pepe Artola, Federiko Larman, Felipe Kasal eta Ramon Gelbenzük *Abek istillubak* izentzat daramakiyan jostirudi pollitarekiñ; guztiyak egiñik sayo chit bikañak eta jendeari eragiñazirik, par eta algara ugariyak, beti oituratu izan duten bezela.

Gero beren chandaz irten ziran oyek utzik utzitako lekua betetzera, Pello Errota, Chirrita eta Joše ZapiRAIN jaunak, au, aldameneko laguntzat Jose Marino Arrieta Euskaldun Fedea-ko Batzar buru edo Dianagusia, eta beste oroitzen ez naizen bat arturik. Oek eman ziyoten arratsaldeko jai aldiyari bukaera chalo aundipean, eta aldegin genduen antzokitik, berriro arratseko zortzi t'erdiyetan biurtzeko elkarri itzak emanaz.

Arratseko jai aldirako, eguadiko amabiyak baño len chartel saltza, lliak ipiñi zuten ingi mutur bat, esanaz, «Ez dago chartelik». ¿Zer atsegingarriya dan albistau, euskal zale guztiyentzat! Lau orlako z aundiyago izan bazan ere antzokiya, uste det beteko zala tontor tontorreraño.

Begiratu nuben antzoki guztiyaren zabalera osora, eta an ikusi nituben Manuel Lizarriturry, Joakin Lizasoain, Karlos Echeberria, Luis Ayestaran, Manteoko gaisodiko osakiñ gaztea; Artola, Uranga eta Gurmendi jaunen sendiyak, eta beste asko, gogoan ez dauzkadanak.

Jakiña dan bezela, asiyera eman ziyon arratseko jai aldiyari, arrabetaryen oskintzak; gero eskutazapiya alchatu zanean, agertu zan irudi-giyan Euskal itz jostaldien Batzarrea aurtengo, izkribalari, musikolari, pintatzalle eta antzeztalariyen indar neurtzan sarituak izan diranen dei, eta erezi sarituen irakurtza emateko.

Sarituen artetik iruditegira agertuak izan ziran, Emiliano Mujika eta Jose Elizondo jaunak; aipamen onrragarriya zutenak berriz; Ramon Gelbenzu eta errenkada oen egillia. Toribio Alzaga jaunak irakurri ondoren au bera egin zuten Elizondo eta Mujika jaunak, ondoren sariyak jasuak izan zitezen jabetzat beren buruak ezangutzen zituztenak.

Testimoniyo faltua izan zan sari emaitza eta irakurtzaren ondoren iruditegiyan ezagun araziya izan zana, Federiko Larman, Antonio Irastorza, Pablo Kasal, amalau urteko galai gazte gaya, Felipe Kasal, Rosario Artola, Ramon Gelbenzu eta Ramon Echebeste gandik. Guztiyak egin zuten beren sayua chit goi goiko mallara igorik; batez ere, Artola, Pablo Kasal, Larman, Irastorza... bañan ¿zertarako jarraitu esaten banaka, guztiyak, maisutasun aundiyagorik arkitu ez litekien gisan jardun bazi-ran bakoitza bere gayetan?

Antzokiyan gau ortan arki zan jendiak, chalo ugariyak egin zizkaten oei, eta Ramon Illarramendi jaunari, abalizketa eder onen egille euskaldun zintzo, eta Errenteri-ar jatorrari.

Remigio Peñak egin zuben kantuzko sayua, chit chalokatua izan zan. ¡Ai; ura eztarri ederra! ¡Eta zer kantari egokiya! Zer nai gauza egi-ten du bere eztarri borondatezkuakin, Esnaola jaun kantaritalde Donostiarraren, pianoz laguntzeakin; onek ere lendandik dakigun bezela, guztiz maisutasun aundiz lagundu ziyon, ekintza guztiya legun ater- ratzen.

Eta, ¿zer esango det kantaritalde Donostiarragatik? Gai au neurtze-ko nere jakinduriya chit urriya dala, bañon aditzera detanez ontan ja- kintsu diranetatik, Esnaola jaunak makilla chiki batekin, guztiz malla goitsura igorik artezpetu zituela, eta irabazi zitubela chalo ugariyak. *Bañan, ¿zein naiz ni?...* ¡Zer farrak zer farrak egin bear dituben beo- rren osabak onera etortzen danian!

Gai farragarritzko jostirudi au ere, bigarren aldiz iruditegiratua izan

arren, berriz ikusteko zaleturik gelditzen da jendia. Pepe Artola, Federico Larman eta Antonio Iraztorza; ona iru gorputz sendo, bat, egiten dutenak jostirudi polit farragarri ontan. ¿Nor aritzen dan obetuago, esaten chit salla da, zergatik bakoitzak bere gayari eltzen diyon osoro gogor; iruditegirako maisu bikaiñ, bikañak dira irurak. Eta, Felipe Kasal, Ramon Echebeste, Ramon Gelbenzu eta Egino jaunak ¿noizko usten ditut, beren borondate aundiz chit ondo egin bazuten ekintza guztiya? Oek ere, chalo ugariyak irabazi zituten gau artan guztiyan. Bañan, ¿Zer farrak, zer farrak!... egin zituben gau artan antzokiratu zan jendeak, Marzelino Soroa zanaren jostirudi. *Bañan, ¿zein naiz ni?-rekin.*

Arratsaldeko gisan, bertsolariyak eman ziyoten gau artako jai aldi-yari ere bukaera chalo aundipean, eta aundiyaguak irabazi dituzte aurten, Euskal itz jostaldien Batzarreak eta beti chalokatua izan oi dan Euskaldun Fedeak. Beste bat arte, jaunak.

JUAN IGNACIO URANGA

